Tečaj XIV. **NOVICE** List 101.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo in saboto.** Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 17. decembra 1856.

Je li potrebno, da kmetovavec bukve prebira?

Dandanašnji se giblje in napreduje vse: obertniki, tovarniki, umetniki prizadevajo si, da dobivajo bolje orodje, bolje mašine, da ž njimi dogotovljajo bolje izdelke, pa tote hitreje od nekdaj. Nasledki tega hvalevrednega prizadevanja so pa tudi očitni: od dné do dné prihajajo med ljudí nove koristne iznajdbe, novo bolj špogljivo orodje, novi pomogljeji za obertnije in tovarne sploh. Vse gré hitreje spod rok, ali prav govoriti, spod bolj umetnih naprav in mašin. Takemu napredovanju sledí pa tudi veče blagostanje ne le posameznih obertnikov in fabrikantov, ampak vesvoljne dežele.

Kaj pa kmetijstvo? Tudi to napreduje in mora napredovati, če noče zaostajati v veliko škodo domovine. Kmetovavec dan današnji ne more in ne smé muditi se pri davni navadi; krilati čas poganja tudi njega naprej; kazavec na veliki uri sveta pomika se tudi njemu, ter mu veleva: Naprej!

Bodi Bogu milo, da po slovenski zemlji še premalo kmetov pazi na te znamenja vesvoljnega napredovanja; da lenoba in nevednost zaderžujete veliko veliko množico gospodarjev, stopiti v kolo sprevidenih svojih domačih in ptujih kmetovavcov udeležiti se njih omike, njih blagostanja!

Namenil sem zatorej dokazati, da je živa potreba, da dandanašnji napreduje vsak gospodar v vedah kmetijskih.

O sedanji dôbi ne gré dalje, da bi kmetovavec, obdelovaje svoje zemljišče, le tega se deržal in ravnal le po tem, kar in kakor so ravnali nekdaj očetje njegovi, temoč živa potreba je tudi za njega, da napreduje. Gospodarsko napredovanje je pa v tem, da gospodar se soznanja z vsemi napredki, ktere poljodelstvo kot véda (znanstev) dela neprenehoma. Časi so se premenili, ter se preminjajo vedno; plodovite zemlje je manj od leta do leta, ker ji novonapravljene pohištva, tvornice, železnice, povodnje vedno več prostora jemljejo, nasproti pa množijo se ljudjé, da tedaj je več hrane potreba kot nekdaj, zemlja pa tajiste manj rodí. Kam pridemo po takem mi, kar nas sedaj živí? Kako preživiti sebe in družino svojo? Kaj bode za nami z našimi otroci? Kaj početi vendar v taki nadlogi?

Odgovor na to je:

Mi moramo zemljo siliti, da več rodí, kakor je rodila dozdaj; mi jo moramo pa tudi boljšati pa krepčati, toda ne le za eno leto, ampak za vse prihodnje dní. Da pa to dosežemo, moramo vediti več o kmetijstvu, poznati moramo pomogljeje v tem važnem predmetu; ni dalje zadosti, da ravnamo vedno po starem kopitu, kakor smo vidili ravnati svoje očete, in kakor je, žalibog, večidel še navada pri nas. Obdelovavci zemlje morajo se kaj novega in boljega naučiti, da utegnejo pridobivati več plodov iz svojih zemljištev.

V toti namen so bukve.

Če pa to terdimo, ne zahtevamo, da bi vsak kmetovavec ali posestnik majhnega zemljišča v kmetijske bukve se zakopal ter jih prebiral noč in dan; tudi ne želimo, da bi vse poskušal prosti selan, kar koli se novega nahaja in priporoča tù pa tam v bukvah in časopisih; tega ne! — kajti to bi bilo priprostemu kmetu v kvar, in on bi zguboval še te dohodke, ktere dobiva dozdaj od zemlje po davno navadnem obdelovanji in pa djanski vednosti svoji. Tudi je res, da tako imenovani „učeni“ kmetovavci velikokrat so najslabeji djanski gospodarji. Kmet mora delati z družino vred, truditi se pridno in djatelno, ne pa zakopati se v bukve. Vendar je tudi v tem, kakor povsod, nekaj preveč, nekaj premalo. Ne bilo bi prav, ako bi kmetovavec zanemarjal svoje djanske opravila, ter le naukov iskal po kmetijskih bukvah; prav bi pa tudi ne bilo, ako bi vse podučenje in vse vednosti o napredovanji poljodelstva zaničeval in od sebe odvračal, posnemaje le to, kar je od mladih nog se djansko naučil od svojega očeta. Veliko novega in poljodelcu koristnega je prišlo na beli dan o noveji dôbi; veliko imenitnega v poljodelstvu prihaja vedno še, in godijo se premembe v kmetijstvu, od kterih se našim očetom še sanjalo ni. Če slovenskemu kmetovavcu ni mar, da bi novih iznajdb v gospodarstvu saj nekoliko pozvedil, ostane revež in nevednež; prekosili ga bodo v kmetijstvu sosedje njegovi, Nemci pa Lahi, ki po novih bukvah in časnikih pozvedujejo pridno, kjer se kaj hasnjivega novega nahaja po svetu. (Dalje sledí.)

Iz parižke razstave l. l.

Ker so še le unidan diplomi tistim obertnikom in fabrikantom došli, kteri so za svoje v Parizu lani razstavljene izdelke svetinje ali pa pohvalne pisma prejeli, nam je sedaj priložnost dana, po versti imenovati vse tiste, ktere je na Krajnskem čast doletela, da so dobili svetinje ali pa pohvalnice.

Svetinjo (medaljo) 1. verste so dobili: 1) c. k. vodstvo idriškega rudarstva, 2) baron Zoisove fužine na Javorniku, 3) cukrofabrika ljubljanska.

Svetinjo (medaljo) 2. verste so prejeli: 1. papirnica v Vevčah pod Ljubljano, 2) oljarija v Vevčah pod Ljubljano, 3) V. Ruardove fužine na Savi.

Pohvalno pismo so dobili: 1) Novak Janez v Kamnigorici, 2) Samasa Anton v Ljubljani, 3) J. Benedik v Stražišu poleg Krajna, 4) Brata Lokarja v Krajnu, 5) T. žl. Domazetovič v Ljubljani.

Krajopisje.

Terst. (Dalje).

Akoravno ne najdemo pri mestnih poslopjih nič posebnega, vendar enakomernost in talijanski okus dajeta mestu — pa le novemu — neko prijetnost in dopadljivost, ki se ne nahaja povsod. Že nizke strešja, da se komaj opazijo, ki so zavolj večkratne hude burje z opečnimi korci krite in tù in tam z zalimi podobami okinčane, dajejo neko dopadljivost vsakemu poslopju, da ni, kakor v nekterih mestih — ako mi je dovoljeno se poslužiti prilike — podobna možu, ki nosi večjo kapo od sebe samega. Med vsemi poslopji celega mesta je brez dvombe naj veličastniša nova na štiri vogle zidana bolnišnica, ki leží na vzhodni strani mesta, in jo že na cesti, ki od Občine pelje, lahko razločiš, ker zmed vseh hiš zavolj posebnega obsega veličansko

tù stojí. Je sicer le iz treh močnih nadstropij, al po dolgosti meri 280 in po širokosti 200 korakov, na dolgost ima v eni versti 49 in na širokost 35 okin. Na njenem dvorišču bi se zamoglo strelišče napraviti, — tako obširno je. Poslopje je zares veličastno od zunaj na videz, pa ravno tako prostorno, čedno in krasno je od znotraj, — zares mojstersko delo! Mostovži so široki, da bi se zamogli hlaponi po njih voziti. Lepa kapela in dobro oskerbljena lekarnica kinčate notrajno vravnavo. Da ne govorim od koristi in neprecenljivih dobrot, ktere prinaša ta naprava bolnim različnih stanov in narodov, vendar ne morem opustiti pri tej priložnosti nekoliko o tisti pomembni zibelki omeniti, v ktero nezakonske matere, ki ne morejo ali nočejo svojih otročičev rediti, pokladajo uboge male stvarice. Na južni strani bolnišnice od zunaj je votlina v zidu, v kteri leží zibelka, ki je navznotraj obernjena in na vreteno priterjena. Ako tedaj kdo hoče otročiča va-njo položiti, mora zibelko navzunaj zasukati; ko to storí, zapoje zvonček k vretenu privezan, in čuvajka skoči po otročiča. Al ženska, ki je otroka v to zibelko položila, zbeží naglo ko bi pihnil, ker, ako jo zasačijo, mora sama otroka dojiti. Naj opomnimo še prelepega, ganljivega napisa, ki nad to zibelko zares na pravem mestu stojí. Glasí se takole:

„Per che il padre mio, e la madre mia mi hanno abbandonato:
Ma il Signore si e preso cura di me“.
Salmo XXVI v 10;

po slovensko:

„Me moj otec je zapustil, zapustila moja majka:
Al Gospod se mene je usmilil“. — Salomon.

Naj lepše poslopje za špitalom je pa brez dvombe „Tergestejo“, ki stojí na korsu in je bil postavljen v letu 1842. Štiri nadstropja ima in je posebno krasno na štiri vogle zidano. V sredi, kakor je pri takih palačah navadno, nima dvorišča, ampak veliko dvorano, v kteri se zbirajo vsaki dan opoldne tergovci v posvetovanje in pogovore. Nad to veliko dvorano je razpeta streha iz stekla, da od zgorej noter svitloba dohaja. Med pogovori se zapre ulica, ki memo pelje, z železno verigo, da tergovcev v pogovorih ne motijo memo derdrajoči vozovi. Kako močno so tù zamišljeni gospodje v svoje opravila in koliko jim je mar, kako stojí srebro in zlato, se razvidi iz sledeče resnične dogodbe: „Poprašavšemu nekemu pražkemu profesorju, ki je iz zlate Prage v večni Rim potoval, kje da je Lloydova uradnija, odgovorí neki gospod: „Štiri in devetdeset in pol“.

Akoravno je še več lepih palač, kakor borsa, zavolj marmeljnih kiparij imenitna, palača Gobčevičeva in druge, vendar niso unima enake in nimajo nič posebno znamenitega.

Med katoliškimi cerkvami je imenitna stara cerkev sv. Jošta zavolj mnogih starin in paganskega svetišča, kterega ostanjki se še dandanašnji vidijo. Razun tega, ker stojí cerkev na griču in sicer na zapadu grada, se od tod odpíra cela teržaška olica na morje in suho in razveseljuje radovedne očí in serce človeka, ki občuduje čuda velike krasne narave. — Cerkev Jezuitov, ki leží nekoliko pod sv. Joštom, dičijo lepa malarija in novo cerkev sv. Antona, stoječo pred vélikim vodotočem, orjaški marmeljnovi stebri zunaj in znotraj, kiporezi, malarija, in dve krasne kupli jo kronate. Je sila velika in v nje stavbi je nekaj veličastnega, ki serce in duh k nebu dviguje. Vendar vsem ne dopada, ker se nekterim bolj gledišču, kot cerkvi podobna zdí. Od drugih katoliških cerkev ni nič posebnega opomniti. Razun katoliških ste spominja vredne obe gerške pravoslavne, kterih ena stojí na vélikem vodotoču in druga poleg morja, zavolj bogatije na srebru in zlatu in lepih podob. Svetišča evangeličanov, judov in spoznovavcev drugih ver, ki stojé v starem mestu, nimajo nič posebnega.

Gledišč ima Terst petero, v kterih se igrajo igre, pevoigre v laškem in v nekterih tudi v nemškem jeziku; najimenitniše med njimi je „Teatro grande“, ki stojí za poslopjem Tergesteo ravno pred podaljškom sv. Dragotina, na najpriličnejem kraji mesta. Prijatli spevoiger in plesa obiskujejo marljivo to gledišče, akoravno je ustopnina zlo visoka. Pa tudi „teatro filodrammatico“ in „teatro Mauroner“ nista zapuščena.

Naj imenitniše fabrike mesta so naslednje: Fabrika za svinčene obličke, amerikanski mlin, za kterega se žito iz Odese in moka iz njega v Ameriko vozi, Lloydova strojnica, več svečnih fabrik in poslednjič gotovo tudi gaznica. Poslednja oskerbljuje celemu mestu svečavo; tisučero svitlih lučic miglja vsaki večer po obširnem mestu in mu podeljuje čarobno krasoto. Po prodajavnicah, v razstavah, kavanah in drugih javnih in osebujnih poslopjih goré svetli gazi. Kaj mikavno je gledati z bližnjih višav te svitle plamene; popotniki, ki se vozijo po cesti od Občine ali sv. Jerneja, se ne morejo načuditi prekrasnemu pogledu, kterega tiho, neizmerno morje v veličanski pozor spremenja. (Dalje sledí.)

Slovensko slovstvo.

Pretres dela Navratilovega o glagolih.

(Konec.)

Pri vsem tem pravi gosp. pisatelj, dobro vedé, kako več del Slovencev zdaj govorí, na str. 97, da, čeravno on terdi, da je pomenjal sedajni čas doveršivnikov v staroslovenščini le prihodnost in jo pomenja po nekterih slovenskih krajih (goriških) še dan današnji, — da se po njegovi misli le-ta raba zdaj še ne more sploh vpeljati. V zavisnih stavkih je to po njegovi (tudi po moji) misli že zdaj sploh mogoče brez najmanjše spodtike; v nezavisnih pa vsaj ondaj, kedar se čas berž po misli lahko vzame. To je res zmerna misel, poterjena v narodnih pesmih, ki jih vsako slovensko déte ume. Le poslušajmo:

Kdor če pa vedit'	O tiho, tiho, ptičica!
Kaj je ljubezen?	Ti drobna ptica, ščinkovka!
Mene naj vpraša,	Če tebe, ptica, vjamemo [2])
Jaz mu povém [1]).	Ti perje vse uzamemo [3]).

„Kteri Slovenec — vpraša g. pisatelj in jaz ž njim — ne ume tega?“ Pa vendar je „vjamemo“, „povém“ in „vzamemo“ po pameti vse troje prihod. čas („vjamemo“ posebej preteklo — prihodni), — pravim po pameti, ne po obliki; zakaj Nemec, ki ni imel nekdaj nikakšnega razločka med sedajnim in prih. č., in ki je počel spet močno mešati, bi utegnil ponemčiti vse troje s sed. č.; namesto sostavljenega preteklo-prihodnega ali prihodno-preteklega časa (künft. verg. Zeit), ki so ga nemški slovničarji skovali (gl. Bauer i. dr.), rabi res prosti Nemec le sed. čas. To gredoč. — Če se pa razumejo Nemci, ki nimajo skoro nikakega razločka med veršivniki in doverš., kako da se ne bi mi? Za preteklo-prihod. čas (fut. exact.) doveršivnikov naj se rabi tedaj kakor v Serbskem vselej le sedajni čas: „Če tebe ptica vjamemo“ namesto: „Če ... bomo vjeli“ itd. Tako so ravnali pogostoma hvalevredno tudi prečastiti gg. prestavljavci novega sv. pisma slovenskega: Mat. 5. 19 razveže (solverit), stori (fecerit); 5. 22 reče (dixerit), 25. 31 pride (venerit [4]), Jan. 13. 20 pošljem (misero) itd. itd. Tako bi se dalo to popraviti povsod, pa bi bilo krajše in lepše. Le preteklo-prihod. č. glagolov veršivnih se sostavlja iz „bódem“ in participija na l: ako „bódeš (boš) delal“ (si laboraveris) itd. — Za zavisne stavke veljajo tedaj še nekdanje — stare postave (pravila), ktere pa še

[1]) Latinec bi rekel: „dicam“ (fut.) ali „dicturus sum“ (ich werde, ich will sagen).
[2]) Lat. „ceperimus“ (fut. exact,), gefangen haben werden, bolje po nemški: wenn wir dich fangen.
[3]) Lat. „dememus“ (fut.), wörtl.: wir werden ... nehmen.
[4]) Tudi Trub. in Dalm. imata tukaj „pride“ (wenn der Sohn des M. kommen wird); Jap. je prenaredil: „kedar bo ... prišel“. Res po nepotrebnem; tedaj ni popravil, ampak le prenaredil. Pis.

vsak Slovenec ponevedoma pametva; in ravno zato smemo novo nepotrebno luliko brez najmanjše škode — na veliko korist populiti in zatreti. (Tukaj govorimo le od zavisnih stavkov). In zlasti gledé na zavisne stavke se je g. Navratil močno skazal. On nam je pervi razodel, da je raba glagolska v zavisnih in nezavisnih stavkih različna, zlasti gledé na slovenščino in serbščino: serb. (ti) hočeš (češ) raditi (du wirst arbeiten); „wenn du arbeiten wirst, so wird“ .... pa ne: ako hoćeš ali ćeš, ampak: ako budeš raditi (si laboraveris; str. 92).

Nekteri, ki niso spisa Navratilovega in C—ovega v Novicah dobro umeli, so menili, da hočeta le-ta gospoda rabo doveršivnikov po vseh časih, naklonih itd. preklicati. Zato je razložil g. Navratil tudi pomen vseh časov, naklonov itd. Vse je lepo in premišljeno, vendar posebno to, kar je povedal o našem infinitivu imperativu (velivnem naklonu) in aoristu. Modre besede o infinitivu (nedoločnem naklonu ali načinu na str. 115): „man kann von dem Gebrauche einer unbestimmten tempuslosen — auf den Gebrauch einer bestimmten, das tempusangebenden Aussageform keinen vollgiltigen Schluss ziehen“ utegnejo marsikomu oči odpreti. Kar se je slavnemu Kopitarju pervemu o aoristu dozdevalo, to je g. Navratil po skerbnem primerjanji slavenščine, posebno staroslovenščine (Ostrom.), gerščine, poterdil in še natančnejše dopovedal. Kako sem si belil glavo z gerškim aoristom; pa ga le nisem mogel še popolnoma preudariti; ko sem pa prebral vse to, kar g. Navratil v ti knižici (na različnih mestih) o njem piše, — posvetilo se mi je pred očmí, kakor luč. Zares, z nobenim drugim jezikom se ne more menda gerški aorist tako jasno razložiti kakor s slavenskim. Vsakemu učitelju in učencu slavenskemu, ki si hoče težki nauk o natori geršk. aorista olajšati, priporočam toraj to izverstno knižico živo živo. Pa tudi tisti, ki se učí po laški, francozki ali angležki, najde v nji dragega zernja.

Pomnožil je g. pisatelj lepo delice na koncu s potrebnim naukom, kako je treba poslavenjati (ne le poslovenjati) nemški „ohne dass“ — „ohne zu“. Zares mersko je viditi v jugoslavenskih spisih tisti neslavenski „bez da“. Slovenski pisatelji so svoj „brez da“, čast Bogu, do malega — ne še popolnoma — otresli. Nekteri bi morebiti radi, pa niso do zdaj vedili, kako. — Na posled vidimo še nekoliko dragocenih kamenčkov za zid besedne skladbe; posebno nam je ta prekrasna knižica na kratko, pa lepo razložila, zakaj se devajo v slovenščini besedice: me, te, se, si, je, so itd. (ki ne stojé v drugih narečjih slav. nikoli iz početka stavkov), v slovenščini tudi iz početka stavkov (str. 135). — Natis in papir je tudi oboje prav lično. Po tem takem je gosp. Navratil svoje zasluge v omiki slovenščine in slavenščine sploh slavno pomnožil, in to izverstno delo je res vredno, da ga priporočimo vsakemu, komur je kaj za omiko mile slovenščine, posebno zato, ker g. pisatelj zmote razločno našteva in popravlja *).

Jezikoslovne drobtinčice.

Nekaj več od vlaškega jezika v Istri.

Majhina drobtinica so Vlahi v Istri memo velike množice Rumunov na doléjni Donavi; in lahko bi kdo mislil, da niso druzega kakor vejčica od unega velikega debla. Vendar jezik istrijanskih Vlahov ni popolnoma enak rumunskemu; saj kolikor mi je bilo mogoče pri pičlih pomočkih, sem našel že razločke v korenikah in v sklanjanji imen, in sicer take razločke, da istrijanski vlaški jezik delajo skorej za posebno narečje med romanskimi jeziki.

Posebne imena, ktere se nahajajo v molitvah, ki jih je spisal g. Jakob Sajovec, so te: Čače, oče, maja, mati; čer, nebo (po latinskem coelum, l spremenjen v r); pemint, zemlja; pere, kruh (po latinskem panis, n spremenjen v r); plire, poln (po latinskem plenus, n spremenjen v r).

V rumunskem jeziku, po Bobbovem slovniku „Dictionariu rumunese lateinesk si ungarese“, se te imena tako glasijo: tate, oče, maika, mati; čer, nebo; pemant, zemlja, pene, kruh, plin, poln. Razločki so tukaj zadosti očitni, da bo vredno še dalje preiskovati.

Še večji razločki se nahajajo v sklanjanji imen. Dolejni Rumuni člen pridevajo na koncu imen; na pr. tate, oče, s členom tatel, in v mnogobroji tatele. Istrijanski Vlahi svoj člen stavijo pred ime, kakor Italijani, Francozi in Španjoli; na pr. lu nostri dužnič, naši dolžniki. Dolejni Rumuni pri sklanjanji štejejo šestero padcov, in rabijo deloma predloge, deloma pregibajo člen; sicer imajo za drugi padec predlog a, za šestega predlog de ali dela, za tretjega pa ne rabijo predloga. Istrijanski Vlahi pa rabijo predloge kakor Italijani ali drugi romanski narodi, namreč: di ali de, a, de. Razloček obojega sklanjanja se kaže v sledečem sostevku:

Rumunsko.	Istrijansko vlaško.
1. tatel, oče,	1. Domnu,
2. a tatelui,	2. de milost, dila te utrobe,
3. tatelui,	3. alu nostri dužnič,
4. tatel,	4. pera nostre,
5. o tate,	5. čače nostru,
6. dela tatelui.	6. de zvaka slabe.

Sklanjanja istrijanskih Vlahov nisem vedil drugač sostaviti, kakor po molitvah, ki so jih „Novice“ prinesle v listu 87. tega leta; ako ni kaj prav, naj popravijo Istrijani blagovoljno *). Iz povedanega, mislim, da se pretehtovanje istrijanskega vlaškega jezika ne kaže popolno prazno.

Hicinger.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Pole v Istri 9. dec. Ko se je danes zjutraj ob 8. bližal vojaški parobrod „Elizabeta“ v družbi drugih 5 parobrodov tukajšni luki, so začeli grometi topovi iz terdnjav sozidanih v okolici Pole in na praznično okinčanih ladijah stoječi mornarji so pozdravljali prihod Nju Veličanstev z gromečim hurra-klicom. Na bregu ladijostaje, kjer ste imele Nju Veličanstvi iz parobroda na suho stopiti, je bil napravljen 80 sežnjev v morje moleč most (Mollo), pokrit s šarenico in olepšan z brezštevilnimi zastavami in cveticami; na koncu mosta, na suhem, je bil slavivni obok tako umetno narejen, da je bilo misliti, da je sozidan iz živega kamnja. Od tod naprej je peljala zato okinčana cesta, enaka vertnemu sprehajališču, ravno v sredo arsenala, kjer je bila izdelana lepa kapelica, kjer so maševali poreški škof Peteani. Kapelici nasproti je bil krasen paviljon za Cesarja in Cesarico; na obéh straneh, med kapelico so bile lože (loggie) za mnogoverstno gospôdo. Po doveršeni sv. maši je bilo slovesno blagoslovljenje temeljnega kamna novega arsenala, pri kterem so vnovič topovi pozdravljali slavni početek novega stana za avstrijansko mornarstvo, ki se od dné do dné bolj razširja in krepkejše prihaja. — Potem so šli presvitli Cesar obiskavat lepo novo kasarno in terdnjave; premila Cesarica pa, ktera si je s svojim angelskim obnašanjem pridobila vse serca, je šla peš mesto ogledavat; obiskala je tudi stari paganski tempelj August-a, kjer je shranjenih nekoliko starinskih kamnov in drugih stvarí iz ne-

*) Res je na pr., da govori tudi ljudstvo naše, kakor pišemo: reci mu, da nam naj prinese vode; toda tudi: reci mu, naj nam prinese itd.; ali pa: — da nam prinese (dass er bringe = dass er bringen solle). Da naj (oboje v enem stavku) je po nemškem „dass .... soll“, zato ker poslovenjujemo „soll“ — naj. Drugi Jugoslaveni pravijo: kaži mu, da mi donese... ali pa: kaži mu, neka mi donese..; ne pa: da mi neka (= da mi naj) donese. Pri hervaških Slovencih se mu je pa semtertje zakotil že tudi „da naj“, kakor pri nas. Primeri str. 110 v knigi. Pis.

*) Gosp. Hicinger so tedaj gotovo veseli bili novice iz Istre v poslednjem listu. Vred.

kdanjih časov, ko je Pola bilo še mesto kupčijsko in eno imenitniših rimskega gospodarstva. Oni lepi časi so prešli, — al še boljši in lepši prišli bodo, ako Bog dá, in nam ohrani našega vladarja. Popoldne sta šla Cesar in Cesarica na oljkini otok (scoglio degli olivi), kjer se dela nova redna ladija, „Kaiser“ imenovana. Na višini otoka je sozidano poslopje za mornarske tvorila (Modellen-Saal), ki je bilo kaj lepo okinčano; soba je bila olepšana z zastavami in z orodjem vojakov in arsenalnih delavcev; na koncu sobe je bil dvoglavni orel umetno narejen; mnogoverstni napisi in zlasti vodomet v sredi sobe, narejen iz vertil in drugih puškinih razdelkov, te je silil k zavzetju. Da je povsod mnogo ljudí od vseh krajev Istre tukaj bilo in se veselilo viditi svojega Cara in Carico, mi ni treba omeniti; naj lepše pa so se obnašali in Nju Veličanstvoma dopadli potomci Serbov iz vasí Peroj blizo Dinjana. Zvečer je bilo razsvetljeno mesto in staro gledišče (arena); v gledišču dnevno razsvetlenemu so nocoj igrali diletanti (oficirji) in so se tako dobro vedli, da sta Cesar in Cesarica ostala do konca igre. Opolnoči sta se vernila spet v Benetke nazaj. Kuk.

Iz Zagreba. Poslednji „Gospod. list“ pod nadpisom „Vino u Hrvatskoj i Slavonii“ z iskreno besedo opominja svoje rojake, naj se zedinijo vsi v edini namen, da se pribavi horvaškemu vinu ime in prodaja po velikem tergu sveta, in da v dosego tega namena naj bode tergovina z vinom národna stvar in izvor bogatstva za narod. Kako pa naj bi se to počelo, je odbor gospodarskega družtva izvolil poseben odbor, kteri bo preudarjal osnovo tega započetja, in kadar bo ta gotova, se bo dala na znanje, in poklicali se bojo v posvèt domorodni gospodarji, vinorejci in tergovci, da bojo sklenili, kako bi se mogla ona misel v življenje vpeljati.

Iz Notrajnskega 14. dec. D—n. Ni davnej kar je nekdo iz Ložke okolice B—, ki rad na cesti v pivnice zahaja, živino pa brez živeža pred pivnico puša, domú gredé v neko oštarijo na R— že vinjen prišel, vole v voz vprežene pa zunaj pustil. Ker voznik ni vedil poti iz oštarije najti, jo voli sami proti domu potegnejo. Ker je pa tisti večer sneg poti pobelil, se tedaj cesta ni prav razločila, voli cesto zgrešijo, na stran zavozijo in zabredejo pri nekem mlinu na V— B— zgorej jezú v vodo. Ker se pa sami ne vejo in ne morejo pomagati in nobenega človeka na pomoč ni bilo, ostanejo čez noč v vodi; drugo jutro jih najdejo zmerznjene v vodi. — Naj bode ta dogodba v svarilo takim brezvestnim gospodarjem, ki na cestah v vsaki pivnici postajo, pijejo ali pa še kvartajo, svojo trudno živino pa zunaj pušajo v kakošnem koli vremenu brez varha in brez klaje. Da bi take nemarneže saj nesreča drugih spametovala, da bi sami v nesrečo ne prišli, in tako sebi in svoji družini revšine ne nakopali! Da bi pa oštir, ki pijancu polič za poličem na mizo nosi, se tudi nekoliko zapušene živine spomnil! Pa kaj! ker se takih oštirjev malo najde. —

Iz Ljubljane. Ker z novim letom v vsem cesarstvu zadobí moč nova zakonska postava, razglašena s ces. patentom 8. okt. t. l., so tudi svetli knez in škof ljubljanski izvolili duhovno sodnijo v zakonskih (ženitbinih) zadevah, in sicer za predsednika te sodnije gosp. stolnega prošta dr. S. Ladinik-a, — za svetovavce: sledeče štiri korarje: gosp. J. Zavašnik-a, gosp. dr. J. Pogačar-ja, gosp. J. Pavšler-ja in gosp. J. Zupan-a, — za namestnika pa, ako bi kteri svetovavec zaderžan bil: gosp. prof. dr. A. Čebašek-a; — za zagovornika zakona je izvoljen gosp. prof. dr. M. Leben, za njegovega namestnika pa gosp. prof. dr. L. Vončina, — za tajnika ali zapisovavca je izvoljen škofji kancelir gosp. K. Velkaverh. Sodivnica bo v škofii.

Novičar iz raznih krajev.

Ukaz c. k. ministerstva notrajnih oprav od 7. t. m., veljaven za vse cesarske dežele razun lombarško-benečanskega kraljestva in vojaške granice, veléva, da službni razpori med gospodarji in posli in med obertniki in fabrikanti in njih pomočniki, učenci in drugimi delavci, ako izvirajo iz službne razmere ali mezdne pogodbe (lona) in so na tožbo prišli še ob času službe ali do 30. dneva po izstopu iz službe, grejo pred politične gosposke; razpori po tem času pa spadajo v navadno obravnavo sodniške gosposke. — Po najvišjem sklepu od 12. p. m. je tudi služba ces. pomorskih zdravnikov in njih plača po novi posebni osnovi ustanovljena; najvišja letna plača je 2400 gold., najnižja 500 gold. razun drugih priklad za bivanje na morji ali na suhem, ki so različne po oficirski časti. — Na političnem polji je te dní precej velika suša; povsod le mnenja ali pripravljanja, malo pa gotovega. Tako, na priliko, se sliši, da so neki zaderžki parižkega zbora se izcimili: kakošni pa in kje, nihče prav ne vé; — tako pripovedujejo angležki časniki, da v Sicilii se širi punt od dné do dné bolj in išče le središča, da bi se vzdignila velika prekucija na Napolitanskem, — francozki pa terdijo, da je vseh prekucij konec, — tako pravijo eni, da zastran Neuenburga bojo zmagali Švajcarji, drugi, da pruska vlada; gotovo je zdaj le nek to, da ob novem letu bo začela porota svojo sodbo, in ko bojo puntarji obsojeni, potem še le jih bojo pomilostili. — Rusovska vlada je razposlala svojim poslancem pismo, v kterem razlaga, da ni kriva navskriž-misel zastran Kačjega otoka in Bolgrada, in ker želí, da bi avstrijanska armada zapustila berž ko berž Moldavo in Valahijo, želí tudi, da bi se vlade hitro porazumile zastran Bolgrada. — Naj važniša novica je pa ta, da je angležka vlada vojsko napovedala perzijanski in že tudi vojsko začela v Azii zoper Perzijane, kteri so Afghanistom vzeli mesto Herat, na kterem je Angležem zato veliko ležeče, da ne ostane v oblasti Perzijanov, ker stojí na poti v Indijo, kjer imajo Angleži svoje dežele. Kaj pa s tem namerjajo Angleži? je dvomljivo, ker je nek rusovska vlada obljubila Perzijanom 50.000 vojakov na pomoč, ako bi utegnili v stisko priti. — Ni tudi brez pomena, da ravno sedaj, ko se ima važni parižki zbor začeti, je prišel pruski kraljevič v Pariz. — Francozko ministerstvo za kmetijstvo — tako beremo v „Oest. Zeitsch. f. inn. Verw.“ — je vnovič pokazalo, da skuša na vso moč spodbosti kmetovavce k zmiraj večji pridnosti; dolečilo je vsako leto častne darila (premije) takim gospodarjem deliti, kterih kmetija je v lepem redu, in ki se skažejo, da so vpeljali najkoristniše poprave in zboljšave. Te darila pa niso kaka kaj bodi reč, ampak so obilo dnarja; vsako tako darilo znaša 5000 frankov, zraven pa dobí tako obdarovani gospodar še srebern kozarec, ki je tudi 3000 frankov vreden. Verh tega pa zamore tiste ljudí, ki služijo pri takem gospodarstvu, ki je častno premijo dobilo, in ki so s svojo pridnostjo pripomogli gospodarju k velikemu darilu, tudi doleteti darilo v dnarji in pa sreberna svetinja; zakaj ministerstvo bo dalo posebni sodníi, kteri je ta reč izročena, še 500 frankov in še več srebernih svetinj, naj jih po svojem spoznanji razdelí med pridne služabnike z velikim darilom počastenega gospodarja. Kdor pa želí tako čast doseči, se mora pri ministerstvu oglasiti; ono pošlje potem komisijo zvedenih mož, kteri preišejo polje, živino, orodje in vso drugo natanko, in potem sklenejo: ali je to in uno gospodarstvo vredno častnega darila. Da se ta delitev daril po vsi deželi poredoma izpelje, je cela dežela v ta namen za leto 1857 razdeljena v 8 velikih kantonov, za leto 1858 pa se bo razdelila še v dva več, jih bo tedaj 10, kjer se bojo omenjene darila delile. Kaj ne, da je to lepa naprava?

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**